

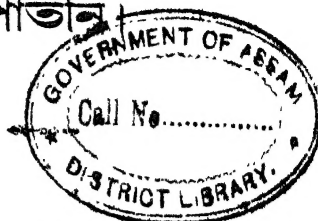

छपहि ।

श्रीकेशवकान्त बख्श ।

सदीया ।

পাতনি।

আমি বাইজৰ আগত আমাৰ এই ক্ষুদ্ৰ “চুপহি”টি দাঙি ধৰিলোঁ। “চুপহি”ৰ গুণাগুণ বিচাৰব তাৰ গুণগ্ৰাহী বাইজৰ গাত; কৰ্ম্মতহে আমাৰ অধিকাৰ আছে তাৰ পৰিণামত আমাৰ একো হাত নাট।

লিখকৰ “চুপহি” প্ৰথম উদ্যমৰ ফল। গতিকে, তাত অনেক খুঁত্ বৈ যাব পাৰে। গুণগ্ৰাহী পাঠকসকলে উৎসাহ দিলে “চুপহি” সময়ত ফুলি উঠিব আৰু আমাকো এনেবিধৰ হাতত-লোৱাকাম প্ৰবাহ কৰিবলৈ মন তুলি দিব। ইতি

সদিয়া,

৯-৬-১১।

}

শ্ৰীকেশৱকান্ত বৰুৱা।

DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION)
TEZPUR.

আবস্তগ।

বীণাপানি আই
দিবা সোব'বাই
লিখিম লিখন
শকতি বিহ্ন
অভাজন ময়
মনত চিত্তব
নাই বিদ্যা বল
কবাহে সবল
মন ভাব বলে
চরণ কমলে
ভবসা ভাবতি
দেবী সবস্তু
কবি কুল গণি
সুৰ গুৰু জিনি

ভব ভাবতত

জননিলে য'তে

বান্ধিকী ভাগব

উশ জয়দেব

হর্ষ কালিদাস

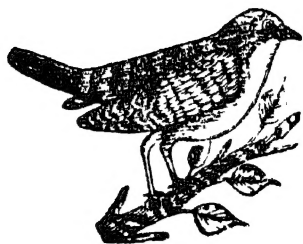
ভবভূতি ব্যাস

আদি জ্ঞান-গুরু

সতি স্ম-লেনাক

ইইবা সদয়

দিবাহে আশ্রয়

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY

জন্মমতী-কুৰাণী ।

সতীৰ সতীত্ব যেন, দক্ষৰ জিয়াৰী
অপৰূপ পতি প্ৰেমে হুই বিমোহিত
দেখালা আপোন কীৰ্ত্তি মানব ভিতৰি
জীৱনক তুচ্ছ কৰি উঠিছে পিঙ্গত ।
শুধিলে যেতিয়া দেবি কুম্ভাতি বজাই
“বদি প্ৰাণে অশ তোৰ কোৱাঙে যুগুত
ক’ত তোৰ গদাপাণি এতিয়া আছয়
কৰহে বেক’ত ইটো মোৰ সন্মুখত ।
একোকে উত্তৰ তুমি নিদিলা বজাক
এই আচৰণে তৰ, উপায় নেপাই
চাওদাঙ্গৈ মাতি আনি সপিলে তোমাক
কথা উলিয়াব ছলে, তেখনে বজাই ।

DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION)

TE/111 R.

বজ্রৰ সদৃশ হিয়া নাই মায়া লেশ
 ধনৰ টেকেলা যেন চাওদাঙ্গে পাই
 বজাৰ সমুখ হস্তে আমি আঁতৰাই
 কৰিলে নথৈ শাস্তি অপি বহু ক্লেশ।
 তোমাৰ মুখৰ পৰা গদাপাণি ক'ত
 জানিবৰ অৰ্থে সিটো নিঠুৰ হৃদয়ে
 মেলিলে তোমাৰ গাত ডুমুনী চোৰাত
 বান্দৰ কেকোৱা আদি তুমি অসহায়ে।
 ঈশত একানচিত, হীন—বাহু—জ্ঞান
 সমাধি অৱস্থাগত, যোগীৰ যেনে
 পতিপ্রাণা পতি গতি পতি মাত্ৰ ধ্যান
 সহিলা সকলো শাস্তি আশঙ্কিত মনে।
 পতিব্ৰতা তেজ তুমি দেখালা ভীষণ
 দুৰ্জলা নাৰীৰ কত ধৈৰ্য্য শক্তি,
 যদিও স্বভাৱে অতি কোমলা প্রকৃতি,
 বলে বীৰ-সঙ্গে যাৰ নহয় তুলন।
 গদাপাণি কোৱঁৰৰ, তুঙ্ খুং ফৈদৰ
 পক্ষতে পায়ণ্ডে য়েৱে দুৰ্বোতে পলাই
 পৰিল কাণত যেন ধ্বনি সৰগৰ
 শুনি তেওঁ কুৱঁৰীৰ বিপত্তি বিলাই।
 পত্নী-শাস্তি-শেলে তেওঁ হই দুৰ্জ্বৰিত
 ধাউতি আহিল বেগে, সহিব নেৱাৰি
 ক্ৰোধ—তৃণ—পথক্লেশ, থই কাতি ক'ব
 বন্দীশাল জেবেঙ্গাত, ততালিকে থিত।

ছদ বশ ধৰি তেওঁ ছাপিৱেহি আহি
 স্ৰদয়-সামন্ত-মণি কাষে স্বভাৰ্য্যাব
 আত্ম পৰিচয় নিদি সোধে কেবাবাৰ
 কিস হে'ব আঁঠি, ভুঞ্জিছ যন্ত্ৰণা দেখি ।
 ক'ত আছে গিৰিহঁত কই দে অ'—আই !
 নেখাবি দুৰন্ত শাস্তি ইহেন ভূঘোৰ,
 নোৱাৰে সঁচিব হে'ব পণিকো পথৰ
 খ'ণ্ডব সকলো কষ্ট, নহ'ব দুনাই । ”
 নবাৰি অলপো কাণ ইষাৰ কথাত
 ই প্ৰদেশ ছলে যিটো জনালে গোহাৰি,
 নক'বলে তেওঁ ফালে কটাক্ষৰো পাত,
 'চ'ও মনে স্বামী প্ৰভু জগতৰি ।
 নহ'ব আঁঠি তেওঁ কলেহি ঢনাই
 অথ শাস্তি দেখি, মন শান্তিৰ নোৱাৰি
 অ'পোনাৰ অৰ্দ্ধ স্নীক, সম্বোধি বেচাই
 নহ'ব দে অ'—আই তই স্বামীৰ বাৰি । ”
 চিনি পাই এইবাৰ, স্বামী দেৱতাক,
 যি জনৰ হস্তে তেওঁ, যন্ত্ৰণা মন্ত
 সঁচিছে নকৰি কাণ অলপো মনত
 নিজে ধৰা দিয়ে ভাবি লগালে মাতক ।
 “কোনেনো মাতিছে চেৰা তোমাক ইথানে
 গুচিবা নোযোৱা কিয় ইথানৰ পৰা
 গুচিব কথা মই নকওঁ জীৱনে
 ইমৰ কথাত যেন মোকে ক্ষমা কৰা

হিম্মাৰ কাতৰ ভাৱ কথাৰে দেখুৱাঁ
 জানি তেওঁ আগমানে দুখ কৰি মনে
 গ্ৰহ-তৰা-চক্ৰ-সূৰ্য্য উদ্দেশি পৱনে
 প্ৰণতি জনায় কয়, যেন সাক্ষী বোৱা ।
 শোকৰ উচ্ছাসে দেৱে কণ্ঠ বন্ধ হ'ওঁ
 একোকে নকই আক, উভতি চলিল
 মনে ভাবি ইটো জীৱ, নোৰ হস্তে হাৱ
 মৰণ নিচয় বিধি, কিনো যে কপাল ।
 পাতক পঠাই পাছে থাকি কতো দিন
 শাস্তি থাই এই দৰে পতি পদ ভাবি
 ইহলীলা সাক্ষকৰি, কৰিলে গমন
 অক্ষয় স্বৰ্গে, যত সতী সাধৱী দেৱী ।
 দত্তা দেবি ধন্ত তুমি তৰ কিস্তী গুণে
 দৰিছে সতত নাম পৃথিৱী ভিতৰে
 শাস্তি যন্ত্ৰণাৰ ঠাই তোমাৰ কাৰণে
 হ'লহে পৱিত্ৰ আজি দেৱ মন্দিৰেৰে ।
 গকৱা পকৱা হেৰা আদি যত জন
 তৰ নাম ধৰি সৱে, সোৱঁৰে তোমাক
 যিটো ভৰি দুটি আহি কৰিছে অৰ্পণ
 জয় সাগৰৰ পাৰে, পাহৰে সবাক ।
 কতনো মানুহ গই, পুখুৰী পাৰত
 জুৰাই শৰীৰ ভৰা পথৰ ভাগৰে
 বহি জয়ন্তন্ত কাষে মনৰ সাধেৰে
 কতোবা বৰৰ তলে শীতল চাইত ॥

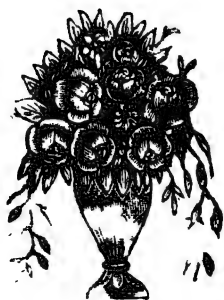
ভূষিত পৰাণ কোনো হই উপস্থিত
 অঁ জগি অঁজলি কৰি পিয়ে জাবিষাসে
 লাব কৰাণে হেৰা অঁজি অনায়াসে
 অঁজি মদুব পানী, দেৱৰ বাঞ্ছিত ।
 নোনাৰা ভাপুক অঁজি বহি ঈশানত
 ভাঞ্ছি কতনে কথা মনে গুণি গুণি
 ধোৱা দি জনে এট পুখুৰী সূৰনী
 ব'ত তেওঁৰ নাতি পুতি ৭ কানৰ সৈ ৩৩ ।
 লাবল বজ ২ ক লে ২ ৩ দৌ ছয়েক
 হ'তা বশ কালে এবি নিশা ল কৰিলে
 হাঁহ বিবি একোজন, নেথাকিলে দুমল
 হাঁহনগো নিচয় কাল, সবাবো নায়ক ।
 হাঁজি আছে ৰাজ পাট, কালি ভিক্ষা দ্বাৰা
 দ'ঙ ৩ সিজন আজি গৈতৈ হুঁতা কৰ্ত্তা
 ২ ব'ণে পাৰি ১৩ দি টা, গৈটো অন্তদাত
 নিম গঙ্গ বৰে নোশে নেজানো সমূলি ।
 জৰ ই শতাই কোনা বহি ববতলে
 ভাণে তুমি হেৰা দেবি কৰিছ আজিও
 পৰাহত অকাতৰে, সাৰিলা সিৰালে
 যেনে আয় প্রাণ দিও জীৱন এৰিও ।
 মৰিলা যদিও তুমি, তোমাৰ কাষত
 গুচায় বিষাদ তাপ, তোমাৰ দৰ্শনে
 পতি-পত্নী বিয়োগৰ মনৰ দুখত
 স্বভাৱে লঘুতা পায় বিৰহীয়ে যেনে ।

চুপহি ।

কোনোবা হৃপিতি লভে একেথিৰে চাহ
পতম ফুলেৰে ভৰ, পুখুৰীৰ শোভা
বিব বিব কৰি বাহু পাতক লৰাই
গিছে তেউতি অতি কাৰ মনোলাভ
ক ওচৰো কতভাব কল্পনা পথিৰ
উৰে মনত অতি একে একে কৰি
মৰ বাহ কমে কমে পানীৰ লহাৰ
হুটি শব্দে সিটি গেনে যুৰলি পানীৰ ।
একটি নটিনা এটি নটন ভিতৰি
হু হু নটন আদি কৰি জঙ্গলৰ গৰ
জ নন্দ নেন্দেৰ অতি কাৰ কৰি
বি নটন ই পানী সদা সৰু সৰু
পানী চাহিছে তাৰ গৰ মই অতি
মৰ এ মৰাৰ কৰে ফেদা হেথ কৰি
এ এ নটন ভিতৰত আনন্দ সৰাৰি
হু নটন নটন নটন হুথৰ বিষ ধি ।
নম্বল কটিক ধৰ, পানীৰ মাজত
দেব বাজন্তস অতি শোভয় পথৰী
দেব দিবা সৰাৰৰ যেন মানসত
মনৰ ওচৰে তাত ফুৰয় সঁতুৰি ।
পতনৌ কমুদিনী কাষে পুষ্কৰী
চৰিছে অ এক পথী মাজে ঠাই ঠাই
দল ম'ৰা যিলা হাঁহ শৰালি চাক'ই
দাউক দাঁৰিক কোঁতা আৰু কৰচনি ।

ইফালে গছত বহি কঁতিয়া কপৌৱে
 নিজেন সকলো য়েৱে দুপৰ ছেগত
 ঘনে ডিঙ্গি ওফোন্দাই, কেনে কল দিয়ে
 স্নৰলা অফুট মাতে মোহিয়া জগত ।
 অতিবা নিজ্জ'ন দেখি কোনোবা গিন্নানি
 পশ্চিম পাৰত গই গোঁসানী ঘৰত
 বহি ইষ্টে গুৰু চিন্তি, হইহে সংঘত
 আনচিন্তা পৰিহৰি ভাবে চিন্তামনি ।
 ছেদ ভেদ নোহোৱাকৈ, সিঁচি শান্তি পানী
 য়েয়ে আহি থিত্ লয় ইয়াৰ পাৰত
 সকলোকে সমভাৱে শাঁতিছে পৰাণী
 মনৰ তাপক ছেদি দগ্ধকায় যাত ।
 কোৱা হেৰা কোৱা ভাঠ, কি গুণৰ গুণে
 শাঁতিছে কতনোলোকে, ঠাই এই পনি
 দেখিলে শিয়'ৰি উঠা আছিল ত'হানি
 কাৰ পুণ্য আজি তীৰ্থ সবাৰো গণনে ।
 কত লোক কত জন কত সাধু সন্ত
 পদম পবিত্ৰ ভাবি কৰেহি দৰ্শন
 মনৰ বিস্তৃদ্ধি যাতে ধৰ্ম্মৰ বৰ্দ্ধন
 নোৱাৰে পীড়িব তুখে পাপ তাপ তন্ত্ৰে ।
 নোৱাই সতীত্ব তেজ্জ প্ৰতি শিৰে শিৰে
 লগালে চমক সৰে দেখালে মহত
 সতীত্ব তেজ্জৰ বল নিৰ্দলা নাৰীত
 নহয় তুলনা যাৰ, বজাৰ বলেৰে ।

মোৰাৰে কবিব যিটো শাৰীৰিক বলে
 বলবীৰ্য্য হীনো নৰ—মনৰ পিততে
 সাধয় হেনয় কাৰ্য্য অসম্ভৱ যিটে
 মানসিক ঘলে বলী হই ছল্লে-কলে।
 ৰাজ পাট উঠি ৰজা ৰুদ্ৰ সিংহ দেৱে
 জননীৰ সতীত্বৰ কিত্তী চিন চলে
 অতি বিতোপন এই পুখুৰী খনালে
 পৰম ধাৰ্ম্মিক বৰ, উপযুক্ত পোৱে।
 গছ চাই গুটি যেন পুত্ৰবৰে ভুলি
 ৰাখিলে চানেকী ভাল আসাম ভিতৰি
 দেখালে অসম গুণ মাৰে পোৱে মিলি
 পুত্ৰে হায়ে প্ৰজাপালি মাৰে দকাগোৰে।

মাননী ।

থাকি একান্ত— ফুলনী মাজত
দেবতা বাৰীত গই ।
অতি বিবাদিতে কটাইছে সময়
এলাগী আপচু হই ॥
ভাবা মনে মনে কি দোষৰ গুণে
তোমাৰ ইহেন শাস্তি ।
নকৰে আদৰ নাই সম্ভাষণ
কিয় ঘৰৰ গৃহস্থী ॥
অতি দুঃখী হই হতাশ মনেৰে
শোকতে নিজাৰ পৰা ।
ভাবি মনে নাই আশ বেথ কৰো
কালে শোকৰ সৰুৰা ॥
কৰ পাঁৰা কিয় ইহেন অবস্থা
তোমাৰ আজি সংসাৰে ।
কুৰি শতিকাত সভ্য জগতত
সময়ৰ লৰে চৰে ॥
স্বভাৱ সুখলা নাই কপটতা

নেজানা ভাবিব কাৰে ।

নিজগুণে যদি কৰা আমোদিত

তুমি সুৰতি গোক্কেৰে ॥

তথাপি তোমাৰ নাই সিটো গুণ

যিটো গুণে আজি ভৰে ।

মোহিত সকলো ধনী মানী আদি

বাহিৰ চিকুণ ভাবে ॥

তোমাৰ ঠাইত বহালে কন্তনো

নানা তৰহৰ সঁচ ।

বাহিৰ ধুনীয়া ভিতৰ ফুফোঁলা

বিলাতী ফুলৰ গছ ॥

নকৰি বিচাৰ তুলিলে কোলাত

কোলাৰটী দলিয়াই ।

কোন গুণে শ্ৰেয় পকুৱা চাপনি

ঘৰুৱা তোমাত কই ॥

আশয় নোপোৱা বাহিৰ ধুনীয়া

কালে ডাঙ্গৰ দীঘলে ।

ভাবে মনে মনে কত সুখ পাম

ইটো ফুলিলে ফলিলে ॥

কালে ফুলে ভৰা হ'লহি যেতিয়া

চিন্ধিবৰ কৰি মন ।

চুপহিক ধৰি ফুল আনো বুলি

মেলে হাত দুইখন ॥

বাখি ঘেনে হাত

চুপহি ফুলত

চিঞ্জে আঙ্গুলি ছুটাই ।
 বিক্রে ঠেছেবাঠ তেজ উলিয়াই
 তোলে চমক খুয়াই ॥
 নেজানো একোকে পোহন ব্যবহার
 শবীর জলাই কুটি ।
 আশাত নিবাস ইদবে সিটিব
 পকরা সাবটী নিতি ॥
 শুডি দেই মবে লোক লজ্জা ভবে
 নকবে প্রকাশ ইটো ।
 ভাবে যদি কণ্ঠ গহিঁধ সকলে
 মুখৰ আগতে কতো ॥
 আক ভাবে মনে যেনেহক ইটো
 দোষ শুণ আছে যত ।
 থই কাতি কবি হৈ দেখনীয়াব
 থক কুলনি মাজত ।
 এই দবে এওঁ দেখাই আনক
 কবৰ নিমিত্তে ফুল ।
 পকরা চপাঠি দকরা পেলাই
 কবি সবে বিয়াকুল ॥
 নতন স্তবনী মালতী চিৰীলি
 পুনীয়া কুলনি আগে ।
 এই ভাবি মনে পেলাই উঘালি
 বোপিলে পাছৰ ভাগে ॥

নকৰি মনত অলপো মুকুতি
 কয় খেদা খাই থাকে ।
 কি দোষ কৰিলে অভাগিনী ফুলে
 দিয়ে বসতি চেচুকে ॥
 একেটি মালতী গোন্ধে মলমলি
 ফুলি আশ্বাদয় দিশ ।
 বলাই কতনো স্মৃণনী মো-মাথি
 জানে সব কত বস ॥
 কৰয় পবিত্র ছুষিত বাটক
 কুটি নিজৰ গুণেৰে ।
 আয়ুসৰ বৃদ্ধি মনৰ মুকলি
 ইটো সেবি জনে কৰে ॥
 গুণ-গ্রাহী হই মো-মাথিৰ দৰে
 বিচাৰ যুগুত সদা ।
 বাহিৰে স্মৃণনী বাধি কাতি কৰি
 ত্যাগিবা ভিতৰ স্মৃদা ॥

বৰ গছ ।

(১)

দেখা বৰ গছ জুপি কেনে বিতোপন
ওপৰে শ্ৰামল ছত্ৰ তলে শীত বাত
বলি মৃদুগতি শান্তি শিচে গাত
ভাগকৰা পথিকৰ দুৰয় তাপণ

(২)

কত শত জীৱ জন্তু লইছে আশ্ৰয়
ভোক-তাপ নিবাৰণে আহি ই-কাষত
কতোবা গছৰ ডালে কতোবা তলত
আশ্ৰিত অতিথি বুলি সবে আশ্বাসয় ।

(৩)

প্ৰচণ্ড মাত্ৰও তেজ ধৰি শিৰোপৰি
কাৰো প্ৰতি কেতিয়াও নহয় কুণ্ঠিত
সকলৰ সবাটিকে কৰয় মোহিত
দেখায় মহত্ব গুণ নিজধৰ মৰি ।

(৪)

মুমহা বতাহে যাক নোৱাৰে লৰাব
হলেও ভগণ ধানে সহস্ৰ ধৰনী

আছে সিটো থান জুৰি দেখিবা সঘনি
চোৱাঁ কি গুণৰ বাবে ইহেন প্ৰভাৱ ।

(৫)

মহন্ত লোকৰো তুমি দেখিবা ইগুণ
আছম ধুকপ বুলি জানিবা নিশ্চয়
গুণৰ গৰিমা যাৰ সংসাৰে জানয়
সংসাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ আতিসে নিপুণ ।

(৬)

বালি চাহী মান বীজ হন্তে উতপতি
দেখা কিবা ভবা গছ জুৰি আছে দিশি
লাগয় তবধ মন ইথান প্ৰবেশি
ক্ষুদ্ৰ বুলি তুচ্ছ কৰা ক্ষুদ্ৰ মনা অতি

(৭)

অতি ক্ষীণ অতি দীন বাহিৰে দেখিবা
আগ ভাগে মূহু ভাবে হুংপিণ্ডে নাচয়
কাল-সোঁতে ধনাভ্যাগে সঘনে বলয়
মহাশক্তি ইটো গুণ নোৱৰা-বাধিবা ।

(৮)

কৰে কাম আচৰিত নোহোৱা নুগুনা
অন্তৰে বঢ়োৱা গুণে ভাৱসাৰ দিয়া
ভুঞ্জে মহা ফল যাৰ সৰে অগণনা
পৰহিত অৰ্থ যাৰ ই-পুৰুষৰ হিয়া ।

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY

দুৰ্ভী বাট ।

“বিবেকী পুৰুষ তুমি সকলোৱে কয় ।
সুপথ কুপথ ভৰ্তী দিয়া দেখুৱাই ॥
অজ্ঞান একাৰ ভৰা নাই দিশ জ্ঞান ।
গুৰু হই কৰা মোৰ তিমিৰ নাশন ॥”
ললাহি শৰণ তুমি মোৰ ওচৰত ।
মন পাৰি শুনা কথা তোমাৰ ঈশ্বৰিত ॥
কাইটেৰে ভৰা অতি সংকীৰণ মোৰ ।
সোওঁচাতে যিটো বাট দেখিছা তোমাৰ ॥
নোৱাৰে চলাব য’ত এখোজ ভৰিও ।
আওকাণে ইটোবাটে ধাতুক মানও ॥
প্ৰতি পদে পদে বাটে, কতনো নিৰ্বিন ।
চাই-চিন্তি নকৰিলে, মিলয় তেখনি ॥
লোভৰ ঢকাষে অতি গহীন কাঠনি ।
সমুখত ঠায়ে ঠায়ে জোপা বিবিধানি ॥
নেৱাৰি তৰ্কিৰ একো সমুখত কিটো ।
সাপ বাঘ আদি কৰি পৰি থাকে যিটো ॥
বনৰীয়া হাতী যোঙা কাঠনি মাজত ।
নেদেখয় একোটোকে গছৰ ছাউত ॥

একেই দুখোৰ অতি দেখিলে ভীষণ ।
 দুটী এটি বাদে প্ৰান্ন জন-প্ৰাণী শূন ॥
 ইটো বাটে আশুৱনি অতিসে দুৰুহ ।
 আশুৱাই সিটে আছে যাৰ আত্মসাহ ॥
 বিপদ সঙ্কুলে ভৰা ইটো পথগামী ।
 পাইগৈ ৰম্যস্থান সৰ্ববিঘ্ন দমি ॥
 ইটো বাট বোলে সৰে দুৰ্গম সুপথ ।
 ধৰি যিটো জ্ঞানী জনে নেযায় বিপথ ॥
 নাই ভিনপৰ কাৰো ৰগ্য ইপুৰীত ।
 ইটে সিটে বন্ধা য'ত প্ৰেম গাঁথনিত ॥
 সাবটো সাবটি কৰি ইটে সিটে মিলি ।
 তুলিছে আনন্দ ধ্বনি ঈশ্বৰত ভুলি ।
 ভক্তি-ৰসে আদ্ৰ'হই কোনোৱে বা ক'ত ।
 বাগৰে সঘনে ভূমি বিভূ প্ৰেমত ॥
 ক্ষুধা তৃষ্ণা সত্বে মিলি পীড়িব নোৱাৰে ।
 ঈদৃশ অৱস্থা যেনে হয় সকলোৰে ॥
 সুনখুৰ ঈশ-গান ভেদি দশো দিক ।
 বাটৰ লহৰী তুলি লগাই খলক ॥
 তৰঙ্গৰ মালা গঠি লগালে কাণত ।
 খলকি ইয়াৰ যেনে তুলিলে মহত ॥
 বিজুলী সঞ্চাৰে যেন আনন্দৰ সোঁত ।
 বোৱাই সঘণে তোলে বাকী লোক তত ॥
 ৰম্য সিপুৰীৰ কুল আতিসে ধুনীয়া ।
 মোহন বাচেৰে তাৰ অতি সুগন্ধীয়া ॥

বাতে বাচ লই তার অতি দূৰলই ।
 মোপিয়া ভোমোৰা আদি আনিছে বলাই ॥
 অৰ্য্যক্ত মধুৰ বাবে ভোমোৰা মাথিৰ ।
 উঠিছে সিঠান জুৰি গুণ গুণনীৰ ॥
 সঁচা পদ্মেৰে ভৰা হৃদি সৰোবৰে ।
 শ্ৰাৱণ পত্ৰ বপুতলে ফুলিছে হাঁহিৰে ॥
 বিনয়-সেৱালী ফুল গুণে নত্ৰ হই ।
 কোমল আমল ভাবে সবাকৈ মোহয় ॥
 মানতী-সৰলা-ফুলে ভৰা যিটো থান ।
 শ্ৰীবতা-কুসুমে বৰ্ষে আনন্দ মহান ॥
 গোলাপ-বদান্য ফুলে শাঁতে স্বৰ সবে ।
 উত্তাপে তাপিত হিয়া দুখী সকলোৰে ॥
 স্বৰদেশ শ্ৰেমিকতা ৰাঙলী জৰাৰে ।
 ৰঞ্জিত কৰিছে ঠাই বিমল ৰাগেৰে ॥
 চেনেহী সুবাচী ফুল দয়া সক জুতি ।
 দুখ চিত্তিকনীতেই পৰি যায় অতি ॥
 সদাই ৰঙ্গালি ফুলে চেনি চম্পা যেনে ।
 ধাৰা সাৰে বৰষণ সোৱাদ সঘনে ॥
 গুণী-মানী কত ফুল ইয়াৰ বাহিৰে ।
 ফুলি জমকাই ঠাই তুমিছে সৰাৰে ॥
 সুফল গছৰ লেখ আছে যে কতনো ।
 ইটো বাটে পথী হলে ভুঞ্জিবা আপনে ॥
 যদি সোধা কোনে যাব পাৰে ইটো বাটে ।
 তেবে কও জনা তুমি অতি সাবহিতে ॥

যাৰ আছে আত্মবল সিটো যায় ইতে ।
 নকৰে অলপো আশ পৰৰ কামতে ॥
 বিবেকক শুধি-পুছি ছলে যিটো সিটি ।
 সৰুৰ যত কাম হয় উপস্থিতি ॥
 আয়ু প্রাণ সপি দিছে সত্য অৰ্থে যিটো ।
 বিবিধি আপদ থই কাতি কৰি যতো ॥
 এমুঠিয়া হই যদি সকলোৱে মিলি ।
 কৰয় অহিত তাৰ মিছা বাটে চলি ॥
 তথাপি নোৱাৰে নিব সিজনে দৰাই ।
 তিলেক ও আওঘাটে ক্ষণেক সময় ॥
 নকৰে অলপো ভয় ঈদৃশ পুৰুষে ।
 দোষ দেখা মাত্ৰ কাৰো আগতে প্ৰকাশে ॥
 সমাজে কৰয় যদি কাম গৰহিত ।
 একাকী বিৰোধী থাকি নোহে বিচলিত ॥
 লোকৰ গৰিহা আদি ইটো অৰ্থে তেওঁ ।
 যত কষ্ট হব পাৰে সহয় সবাও ॥
 দুঃখ শোক লাঞ্ছনাত নহয় বিম্বল ।
 ঈশ্বৰক যদি ভাবি হোৱয় সবল ॥
 কাম ক্ৰোধ লোভ মোহ আদি ৰিপুগণে ।
 ৰাখিছে দমাই যিটে যাই সিটো জনে ॥
 পৰৰ শত্ৰুতা যিটো সহজে নোৱাৰে ।
 ঘৰৰ শত্ৰুতা যিটো খন্তেকতে কৰে ॥
 ছয় ৰিপু দশেন্দ্ৰিয় দমাই যি জনে ।
 এক ছত্ৰী ৰজা তাৰ নহয় তুলনে ॥

কাম ক্রোধ লোভ মোহ বশ বজাদেও ।
 সংযমী পুরুষে সবে কৰে পদ জেয় ॥
 বাটৰ অশৈৱ্য হৈ ইটো সৰ ৰিপু ।
 নোৱাৰে ফুটিব কতো এনে সিন্ধু বাপু ॥
 অগাধ গুণেৰে ভৰা সম বত্নাকৰ ।
 সহজে উত্তৰে বাটে ধাৰ্মিক প্ৰবৰ ॥
 নোৱাৰে বাধিব কেৱে অশেষ শঙ্কটে ।
 হাত দিয়ে যিটো কাজে সাধয় বেগতে ॥
 পৰ দুঃখ দেখি যিটো সহিব নোৱাৰি ।
 উপায় উদ্ভাৱে তাৰ অতি যত্ন কৰি ॥
 ইটো জনে যিটো বাটে গমন কৰয় ।
 নকৰে কেৰেপ যদি গায় বক্তৃময় ॥
 ঘৰুৱা প্ৰেমিক জনে প্ৰেমে মস্ত হই ।
 আত্ম স্বার্থ আদি কৰি সবাকৈ ভুলয় ॥
 আত্ম প্ৰাণ উছৰগি জননী চৰণ ।
 কন্দাই ঘৰুৱা জনে কৰয় গমন ॥
 অন্তে সেই ৰম্যপুৰী দেৱতা ভুল'ভ ।
 সতত প্ৰকাশয় যত প্ৰকৃতি বল্লভ ॥
 ধন্য সিটো জন অতি সংসাৰ ভিতৰে ।
 ধন্য মাতা হোৱে তাৰ জনমালে যাৰে ॥
 দেশৰ তৰ্দ্ধশা দেখি সহিব নোৱাৰি ।
 লোকৰ মঙ্গল অৰ্থে সদব্ৰত ধৰি ॥
 সাধি পাৰ্থক্যানে হিত স্বদেশ সুপুত ।
 ধন জন দিয়া সবে নকৰি গুপুত ॥

বিজ্ঞান মার্জিত তার বুদ্ধি সু-উত্তম ।
 সবুদ্ধি ঘটাই যিটে কৰয় কৰম ॥
 সেই জনে এই পথে যায় আগুৱাই ।
 নিমজ্ঞ জ্ঞানেৰে বাট নিমজ্ঞ কৰাই ॥
 সিটো জনে ইটো পথে গমন কৰিছে ।
 অহিংসা পৰম ধৰ্ম সदा আচৰিছে ॥
 বনৰ হিংসকে তাক দেখিয়ে এৰয় ।
 আপোন হিংসক ভাব হয় শাম্যময় ॥
 ইটো সব নৰ যেন মনুষ্যৰ বাজ ।
 সাধে যোগীবৰ যেনে অপূৰব কাজ ॥
 মুকলি বাটত তুমি নোপোৱা ইসবে ।
 যিটো বাটে প্ৰায় সবে যাই এই ভবে ॥
 আহলে বহলে বাট চকুৰে নমনা ।
 সহস্ৰ সহস্ৰ লোকে আছে জনা শুনা ॥
 উত্তৰিছে ইটো বাটে সিটো মহাপুৰী ।
 উঠিছে কান্দোন যত দশোদিক জুৰি ॥
 কুপথ আশ্ৰয়ে ডুবে দুঃখৰ জলধি ।
 দুৰ্ভিক্ষ মৰক হস্তে আৰু যত ব্যাধি ॥
 বাটৰ মুখতে কত আছে প্ৰলোভন ।
 ইটো মোহে পৰি কত হেৰায় চেতন ॥
 আগে মধু কতো ভাগ পাছে একেবাৰে ।
 বাকি ভাগ সৈতে পুৰী পুৰিত বিয়েৰে ॥
 ক্ষণিকৰ সুখ লাগি আজীবন মানৈ ।
 নেৰাখে অলপো ভেদ জীৱন মৰণে ॥

ইটো পুৰবাসী বত কৰে হাহাকাৰ ।
 ভুঞ্জায় উচিত ফল কাজ চাই তাৰ ॥
 নোৱাৰে সাৰিব কেও কৰ্ম-ফল ভাগ ।
 বজা-প্ৰজা ছুট-সত্ত সৰাৰো অভ্যাস ॥
 সদাই উওপ তাত নাই ছেদ-ভেদ ।
 শবীৰ শতোৰা বাট সবে কৰে খেদ ॥
 অতি মাত্ৰ দুখ শোক হাত নসৰায় ।
 সদাই ভেদিছে হিয়া অনু শোচনায় ॥
 অধিবাসী লোক যেনে ভুঞ্জে মৰুভূমে ।
 জাৰ জহ অতিকৈ ৰাতি দিন কমে ॥
 কোন স্থানে কত লোক হই বিয়াকুল ।
 ধলকি লগাই ঠাই কন্দাই স্বকুল ॥
 একেটিৰ কৰ্ম দোষে হইছে যন্ত্ৰণা ।
 পুলি-পোখা আদি কৰি নষ্টে লাঞ্ছনা ॥
 লভয় দুৰ্ঘোৰ শান্তি ইটো পুৰবাসী ।
 যমৰ যন্ত্ৰনা দেহি নবক চৌৰাশি ॥
 পুৰীত প্ৰবেশ লাগে কপটী চলাহে ।
 অনিলে কুবাটে লই পেলাই হেপাহে ॥
 পথৰ দৰ্শক আহি হল বৰ-বেজ ।
 লোভ, মোহ আদি কৰি-ধৰি উগ্ৰতেজ ॥
 প্ৰলোভন দেখুৱাই কথাৰে ভুলাই ।
 নিলেহি বেচেৰা দেহি অবাটে চলাই ॥
 প্ৰথমতে ইটো পথি গমিব নোৱাৰি ।
 তাঁহাতৰ মনোভাব জাল চন্দোৱাৰি ॥

হায় বিধি কি কবিলে দয়া সুপজিলে ।
 নিগমে ডুবিলেঁ। মই বিপাকে পেলালে ॥
 হাত নসবালা প্রভো শতুকৰ হস্তে ।
 ধকাসবকা ছিয়া মোৰ জোঙ্গব ধোছনে ॥
 কিয় দোষো জঁখবক ইটো কাজে মোৰ ।
 ময়েই প্রকৃত দোষী ছুখোৰ পাপৰ ॥
 জ্ঞান কপী শিব তেওঁ আছে সৰ্ব্ব ঘটে ।
 বড় বিপু বশে পৰেঁ। সুগুণি সঙ্কটে ॥
 জ্ঞানৰ ছাঙ্গনে যদি চলিলেঁ। সততে ।
 নোদাৰিল হেঁতেন তেনে পীড়িব বেগতে ॥
 মোহিনী মূৰতি ধৰি মায়াবিনী যেনে ।
 মোহে নানা প্রলোভনে বড় বিপুগণে ॥
 নীৰস পৰাণ বুলি জিতেন্দ্রিয় জনে ।
 কতনো গৰিহা আগে কবিলো সঘনে ॥
 বুজিলেঁ। এতিয়া মূল্য তেওঁৰ কিমান ।
 সহস্র সহস্র গুণে শ্রেয় সিঁতো জন ॥
 নহয় পথিক তেওঁ বিটো বাটে আমি ।
 ছেৰালো চেতনা গই নেভাবি নগমি ॥
 কঠোৰ কঠূৰ। মুখে দেখি অতিকই ।
 জুছহকিল এখোজো সিটো বাটে গই ॥
 ইটো বাটে কতোছব আগুৱাই তেওঁ ।
 দেখায় বতই মানে সুগম সবায় ॥

পদ্ম আৰু পদ্মনী

বৰষা ঋতুৰ অন্তে শৰত-গগনে আহি ।
 মাৰিছা ভুমুকি লই লগে নগৰীয়া বাহি ॥
 কলা ডাৱৰৰ ভাগ ক্ৰমে হল ত্ৰিৰোহিত ।
 আছে গি আলপ আৰু নোহে অতি সূক্ষ্মত ।
 জিলিকয় ইটো ভাগ ধৰলী পৰ্কত যেনে ।
 আকাশৰ কতো অংশ ঘনে সূৰ্য্য কিৰণে ॥
 গোলাপী বেখাবে বচা ডাৱৰৰ শ্ৰান্ত ভাগ ।
 শেষে যেন শুক্লবস্ত্ৰ ঙ্গা-পাৰি দিয়া আগ
 নই জ্ঞান খাল বিল আদি যত পুখুৰীৰ ।
 ক্ৰমে জল নিবমল ধাব যেন দটিকৰ ॥
 বিষ্কা-বাতা-পি-মৰ্দ্দন-দেৱ দেখি নীলাকাশে
 হইছে উদয় যেনে প্ৰকাশি দক্ষিণ দিশে ॥
 ফুলিছে কঁহুৱা হাঁহি মিবদ্ বতাহে বলি ।
 ঋতু-ৰাজে যেন কৰে চামৰ বাজন চলি ॥
 সূৰ্য্যকি সেৱালী স্কুলি দিছেহি জাননী অ'হি ।
 দূৰ বৰ্ষা অস্ত্ৰ দেখা সুৰ-শৰত-চুপতী ॥
 সৰোবৰ পুখুৰীত আলিৰ কামত থকা
 ঝালে বিলে পদ্মনী যেন জেউতিব জকা ॥

পৰত বাবতা পাছি পছমী হুহুৱাৰ ।
 কুলিছে অসংখ্য কুল-বংশো বিন আমোলাই ॥
 বমকি জমকি হই-পছমী সুপুতাবে ।
 আকৰ্ষি সৰাৰ মন ইটো দ্বিদি-যিটো চাবে ॥
 একে জাম কলেবৰা, শুকুলা পোবেবে ভৰা ।
 কিনো শোভে সেই ধলী, যেনে নীলাকাশে তৰা ॥
 আনিছে বলাই কতো, মোণিৱা ভ্ৰমৰ মাৰি ।
 সাবটি সাবটি পুত্ৰ চুমিছে পছম আৰি ॥
 প্ৰেন-আলিঙ্গন-সুখ কৰে একাশ শুঞ্জৰি ।
 অক্ষুট মধুৰ ধ্বনি, উঠে টটো ঠাই জুৰি ॥
 কিবা শোভা ধৰে ঠাই, বাতি পুৱা ছেপে ইটো ।
 মন প্ৰাণ হৰে এই, বম্যস্বৰী দেবে বিটো ॥
 মলয়াৰ বাতবৰ মৃদুমল্ল গতি ধৰি ।
 যাবকে নোখোজে যেন, ইটো ধান পৰিহৰি ॥
 পছম পৰাগ তুলি, নিৱে বাতে অস্ত হানী ।
 পৰ-ভব্য লুটি নিজে, ছোৱে গোন্ধে মলমলি ॥
 নাচিছে কোনোটি কুল, বতাহৰ লয়লাসে ।
 নানা ভঙ্গী গৰি যেন মাতিছে সবাতে কানে ॥
 “ভূপিভি কৰোৱা চিত্ত, ভুঞ্জি মোৰ যত শুন ।
 অকাতৰে পুলি দিছো হিৱাৰ ছবাব খন ॥
 সুবৰ্ণ বৰণ জিনি হুদি মোৰ সিংহাসন ।
 চৌদিশে আছৰ কন্ত পীত ধবল নিয়ান ॥
 জাম পছমী মাজে, কপে অতিকই শোভে ।
 বহলী হিম্মানি যেনে, টিন্বে বিমল প্ৰতিভে ॥

কোনোটী বা একেঠিৰে, আছে ঠিয় হই বই ।

সবিতা দেবৰ ধ্যানে শূন্য মুখীয়া হই ॥

সংঘমী নিজৰ ৰূপ নয়ণ মুদ্রিত কৰি ।

মাটিছে ঈশানে কৰা মোক অভেদ্য শৰীৰী ॥

নোবাবে ভেদিব যাতে সিদ্ধিলাভ কৰোমানে ।

যেৰে মোৰ বিয়াপিব সিদ্ধিৰ সৌৰভ ব্রাণে ॥

একেবাবে জুৰি দিশ পদ্মনী জিলিকাই ।

সুধিৰ মাতৃৰ ঋণ মাতৃ মুখ পোহৰাই ॥

পালিম কঠিন ব্রত সঙ্গ মুখ পৰিহৰি ।

ধাকিম মলিন হই সিদ্ধিৰ দিনক ধৰি ॥

কোনোটী বা কোনো ঠাই শত পত্ন মহিগই ।

আছে মাত্ৰ চকা বাকী কালে মধুৰ হোৱয় ॥

প্ৰফুটিত কোনোটীবা তলঘূৰা কৰি ।

ধৰে যেন খেত ছত্ৰ জননীৰ শিবোপৰি ॥

কোনোটীবা জলে পৰি কৰিছে বিলাপ দেহি ।

“উলিয়াব নোৱাৰিলো আইৰ মুখৰ হাঁচি ॥

চকুপানী বহে ঘনে, তিয়াই শৰীৰ খনি ।

টোপাল লোতক জলে হিৱাৰ আভাষ জিনি ॥

আক কোনোধানে ভুটী নতুন পত্ন-কলি ।

গাৱে গা লগাই কৰে ইটে সিটে কোলাকুলি ॥

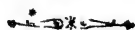
দেৱাঙ্গ পদ্মনীৰ একাথে ৰুৰত ধাকি ।

প্ৰেমৰ পুতলা হেন খেলে দুয়ো লুকানুকি ॥

সেউজীয়া ৰক্ত পিঙ্কি কমলিনী পুত্ৰৱতী ।

কোনোৰে শাবটি ধৰে দেখি বস্তু ময় অতি ॥

কালে কুলি চুটী ফুল মাঘৰ কমল-আধি ।
 শোভে তাত একে ঠাই মধুৰ অন্তে মাৰ্গ ॥
 অসংখ্য কতনো আৰু ফুলন্ত পদ্মিনী মাজে ।
 সহস্র নয়ন ধেন জলে জলিছে জলজে ॥
 উপবৃত্ত পুত্ৰ দেখি ধৰণী ভিতৰে বৰি ।
 শোকৰ ভাবৰ এৰি প্রফুল্লিত মুখ ছবি ॥
 বদয়ে হৃৎপন তেজে মনভৰা উৎসাহেৰে ।
 পত্নী স্তম্ভ সুহাসিত দেখি থাকি বহুদৰে ॥

মুকলী চৰাই ।

উড়িছে কতনো পখী
 বতাহত চলি চলি ।
 যায় যথা ইচ্ছা হয়
 মনৰ সাধেৰে চলি ।
 নোৱাৰে বাধিব কোনে
 নেৰাবি ইন্দিৰা প্ৰতি ।
 ফুৰয় সকলো ঠাই
 সুকল ভাব গতি ॥

সংসার বনোরা বঙ্গে
 চাই ইটি সিটি দেশ ।
 দেখিছা আজিও হেবা
 অজান কত প্রদেশ ॥
 ইটো দবে আনন্দেবে
 উলাহত নাচি নাচি ।
 থানে মৃদু গতি থানে
 কাঁড়ৰ ছোতেবে নাচি ॥
 বৰষৰ কোনে ভাগে
 কোনো পখী বাশি বাশি
 উৰি যায় সাৰি সাৰি
 সময় সোতত ভাসি ॥
 বিহাৰি দেশ দিগন্ত
 মনৰ সাধেবে পখী ।
 জনোৱা সকলে সুখী
 হোৱা আমাক নিৰখি ॥
 নজনা স্বৰূপে একো
 দুখ সুখ কাক কয় ।
 কাৰণ সঘনে মাতে
 তোলা কিৰীলনি হাই ॥
 প্রকৃত সুখীয়া তুমি
 সুখতে বপোৱা কাল ।
 ভুমিসে মাত্ৰ অময়া
 সুখৰ চানেকী ভাল ॥

স্বৰ্গৰ মুখ জিনি
 পখীৰাজ্য অন্তৰীক্ষ ।
 সৰ্বতে উৎকৃষ্ট ইটো
 থাকি পৃথিবীৰ কক্ষ ॥
 সন্ধিয়া আকাশে চোৱাঁ
 আকাশৰ তল জুৰি ।
 উড়িছে চড়াই বোৰে
 সদাজ্য উদ্দেশ কৰি ॥
 কৰে যেন গুৰু পুৰী
 স্বৰ্গৰ মাতৈৰে মাতি ।
 বাঁহপুৱা গপুলিত
 ঈশ্বৰৰ স্তুতি নতি ॥

বন্ধনৰ চৰাই

ছিয়া ফাটি যায় হে'ৰ

দেখি হৃথ মোৰ তোৰ ।

প্ৰাণে নসহয় আঁক

পাবে শিকলি লোৱৰ ॥

লোৱৰ বিৰিমে তোৰ

ঠেংকত লগোৱা গুণে ।

ৰক্তা মঙ্গহ উলিয়াই

শিকলি আঁজোৰে ঘনে ॥

ঘাৱৰ বিমত জলি

দেছি সহিব নোৱাৰি ।

চকু মূৰ মুদি তুমি

ধাকোতে জুপুকা মাৰি ॥

হৃথতে কটোৱা দিন

সদাই ছথিত মন ।

পাহৰিলা পূৰ্ণ সুখ

হলা যি দিনে বন্ধন ।

হায় বিধি কোন দিনে

হাত সাৰো শত্ৰুকৰ ।

এই স্বাত্ৰ সদা ভাবা

শয়ন ধাৱন পৰ ॥

ব্যাধৰ হাতত পৰি

ডাল ম'জাত বন্ধি হৈ ।

থকা দিন ধৰি তৰ

কত নথই বিলাই ॥

ধীলাই শুকাই তুমি

হাৰ ছাল হলা লগা ।

তেজ মাংস নাই আক

শিকলি বন্ধন ত্যাগা ॥

উৰি যোৱা কোনোটিৰ

শুনা মাত ছিছীয়নী ।

চুল ঢুলীয়া চকুটৈ

একটীয়া মনে গুণি ॥

চকুৰ পানীৰে ভৰা

মনো দুখে মাত মৰা ।

কাঠ চিতিয়াক কেওঁ

নোৱাৰে গলাব হেৰা ॥

ডালতে মৰিবা তুমি

তথাপি তোমাক এৰি ।

নিদিয়ে শিকলি খুলি

মুকলী মুৰীয়া কৰি ॥

কপে শুণে মোহ গই

ভোম্বাৰ ভেতিয়া দেখি

পাঠিলে জুটিব চিপ্

নেদেখয় যাতে পখী ।

পৰিলা চিপত যেয়ে

লোভব মূৰত গই ।

ভবালে সজাত বেগে

ভাবি পাছে উৰি যায় ॥

লোভব মূৰতে তুমি

হেৰুয়ালা চিব স্মৃথ ।

মুকলী মূৰীয়া ভাব

জুজা পৰাধীণ হুথ ॥

ৰাম-ধনু ।

(১)

ভলিছে ভলদ মাজে ৰাম-ধনু ধনি
উত্তৰ-দক্ষিণা হই চক্ৰ কলা যেনে
দশোদিশ পৰকাশি বিবিধ কীৰণে
বাঁচিছে বিবিধ বস্তু প্রকৃতি লিখনি

(২)

সাধাকৰ বৰ্ণিবৰ পৃথিবী ভিতৰে
যি যি বৰণেৰে ইটো হুটছে চিত্ৰিত
আঁচৰিত ধনিকৰে বিচিত্ৰ বস্তুৰে
নোৱাৰে আকিব এনে লিখনি আগত

(৩)

সাতোৰঙ্গ সপ্তাশ্বৰ শোভিছে ভণ্ডিত
সেউজীয়া স্মৃতিৰা বেদ্দেনা বুলীয়া
কলা নীলা বৰনীয়া বজা হালধীয়া
কেনে চিকিমিকি কৰে ডাৱৰ বুকত

(৪)

সুখবৰ জিলিঙ্গনি গছৰ আগত
মেলি ঠেঙ্গ দীঘলীয়া ধৰিছে আবৰি
সোনালী বৰণ ঢাকি থাকি একাবত
আহাসে পৰাণী গনে গই অন্তৰ্গিৰি

(৫)

নহবা বিমনা হেবা যত জীৱগণ
বতৰ কোদোৱা শুণে থাকি নিকংসাছে
মনত লগোৱা বজ মোৰ নিৰীক্ষণে
দেখি আক ৰাম-ধনু মনৰ হেপাহে

চাতকী ।

পানী পিওঁ পিওঁ বুলি মাতিছা সঘনে ।
ঘনে আহা শ্ৰেভূ বুলি ঘন বৰিষণে ॥
এতিয়াও জ্বৰ হেৰ ডাৱৰ গগনে ।
নোৱাৰে আহিব কাষে, বিধি অবিহনে ॥
মিছাতে আজনী দেহি আক নিচিঞৰ ।
প্ৰাণ ফাটি যায় দেখি বিলাই তোহোৰ ॥

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY

চাতকী ।

৩৫

চাতকী পৰাণ বায় পানী পিন্ধাহত ।
অতি নিদাকণ হায় কালৰ সোঁতত ॥
খাল বিল নই আদি জলাশয় যত ।
ইসদৰ জল তোৰ নহয় আৰ্হিত ॥
পিয়াহে পৰাণ যক তেওঁ তুমি মনে ।
নিচিন্তাহে পৰঠাই তৃষ্ণা নিবারণে ॥
উন্মুখে মনোম্বাসে কৰিছা আৰাও ।
কলদাম্বু পাবলই মাতিছা নিতউ ॥
নিছলীয়া ব'দে পৰি তুৰিবা বড়ত ।
অধিৰ পৰাণ পৰি ঢলাই কষ্টত ॥
আহিব ডাৱৰ বলি সময় সোঁতত ।
কান্দোন উপেক্ষা এৱে তোমাৰ যুগত ॥

বসন্ত কাল ।

আহিছা বসন তুমি দলবল হই ।
প্রকৃতির রূপ দেখি ছদি পনি গই ॥
তোমার আগম শুনি হাঁহিছে মিচিকি ।
গোটাই বাঙ্গলি হই, মাঝিছে ভুংকি ॥
তোমার আশ্বাসে এবে পবিহরি শোক ।
মুকলি মুবীয়া হই মোহিছে সবাক ॥
প্রকৃতি জেউতি দেখি সবে উত্ৰাবল ।
ভুলি যায় আন চিন্তা যতই প্রবল ॥
আগে আগে চলি যায় এগুি দূত উবি ।
প্রথমে জনায় জনে, হেও-থক কবি ।
আনন্দে বিশোল হই গছলতা পখী ।
সকলোরে সুখী হয় তব মুখ দেখি ॥
নাই ভয় নাই আক আমা সবাকার ।
আহিল বসন্তদের পালনে প্রজাব ॥
কোনো নোহে বিনাদিত এওঁর বাজহে ।
নাই লেখ মাত্র কাবো দুখ ব্যথা চিন্তে ॥
লাহে লাহে কত ফুল ফুলিছে সুবনী ।
বনকী জনকী হই যুবতী নোহিনী ॥

এহিঁসে কাৰণ বোলে তবাগম কাল ।
 মধুময় মধুৰাস অমিয়া সকল ॥
 ফুলিছে বান্ধলি হই বক ও কিংস্বক ।
 মদ্যৰ কাঞ্চন ফুল শিমলু অশোক ॥
 পৰিছে কতনো পখী গছৰ ডালত ।
 কৰিছে আৰাও সবে মনৰ বঙ্গত ॥
 ক্ষণে উবে ক্ষণে পৰে মউ চুহি চুহি ।
 ইটো ডাল এৰি গই সিটো ডালে বহি ॥
 বালিৰ হুঁতত পৰি মনৰ সাধেৰে ।
 ধুইছে কোটালি কাকে কোৱা শব্দেৰে ॥
 আহঁত গছত পৰি কুলিটোৱে কেনে ।
 মুহিছে স্তবলা মাতে মন সব জনে ॥
 গছৰ তলত বহি সো মানুহটোৱে ।
 পথ ক্লেৰু হুৰ কৰে, ইটোকালে চায়ে ॥
 বাটৰ দাঁতিত চোৱাঁ নাহৰ গছেৰে ।
 শোভিছে কিকপে পথ প্ৰকৃতি মন্দিৰে ॥
 যপাৰ্থ পূজিব পাৰি ইটো মন্দিৰত ।
 ভক্তিভাৱে ঈশ্বৰক ধিয়াই মনত ॥
 আন ফুল তুলি আৰু নেলাগে আনিব ।
 চাতত পাওঁতে ফুল কিয় অশ্বেষিব ॥
 সুগন্ধী বসন্ত জাই ফুলিছে পাৰলী ।
 মাধই মালতী বনে গন্ধে মলমলী ॥
 পৰিছে নথই আহি ভোমোৰা মোমাৰি ।
 মানা বঙ্গী নানা ভাষী মোপিয়া পখী ॥

তলমুখা হই কোনো ভক্তিভাবে
 নমে হালি-জালি গাত্রে ॥
 মাতিছে সম্বোধি নোক তোলা বুলি
 আহি নোব ওচবলৈ ।
 আঁজলি ভবাই দুই হাত ছবি
 প্রভু পদে ঢালিবলৈ ॥
 চোরাঁছোন সবে প্রকৃতিৰ বাজে
 হোৱে ব্যস্ত বিহুপ্ৰেমে ।
 তেনে কেনে নৰ নোহোৱা চিন্তিত
 ঈশ্বৰ পূজন ক্ৰমে ॥
 উঠি প্ৰাতসতে শোচাচাৰ কৰি
 পুত-কায় মনা হই ।
 চিন্তিবা প্রভুক পাইবা আনন্দ
 ঘৰ পৰে সুখ নাই ॥

কুণ্ডল ।

কোকোছে দেবি কুণ্ডল কুণ্ডল বাহুৰি ।
 কয়িনীৰ জন্ম ভূমি ভীষক নগৰী ॥ •
 পাদ পোতি দাৰ জলে আছে কত দূৰে ।
 দৰি আছে নাম তাৰ পৰা অতি জৰে ॥
 বহাণে কি লাগি হয় গজীন কাঠনি ।
 বিষপি ছবুল তৰ শিকালি নুমনি ॥
 মহ প্রজা যত তাৰ সভ্যতা সজিত ।
 নাৱে বামে মাৰি বাট কৰিলা পতিত ॥
 নোহে তৰ কাৰ্য্য ইটো জানিলে নিশ্চিত ।
 সেই বমা ৰাজপাট গল অধঃপাতে ॥
 ক'লেতে সকলো হয় স্বৰ্গ-পাল-কর ।
 উৰ্দ্ধ অধঃ-গতি কালে কাল সৰ্ব্বময় ॥
 জানি শুনি কেনে লোকে কৰে উদ্ভণ্ডালি ।
 কালৰ কাষত হয় সৰে ক্ষণ্ডে কালি ॥
 উচ্চ আশা উচ্চ ভাব নাই আমাৰ মাজ ।
 ভয়ে ভয় দেখি বিষ পূৰ্ণ ইটো সব কাজ ॥
 হওঁ গৈয়া পদ-প্রার্থী, নিৰ্ভৰ উপৰি পৰ ।
 আত্ম-বল বলি দিওঁ শ্ৰেষ্ঠধন জীৱণৰ ॥

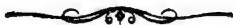
ইটো বলে বলী হই, অতিত আজিকালি ।
 সাধিছে অসাধ্য কাজ মৰতত মহতালি ॥
 জাতীয়-জীবন-দীপ্তি সমাশ্রয়ী ইটো নবে ।
 দেখিছা যতেক জন কৰিচে কত সংসাৰে ॥
 বিধময় আগবাটে হোৱে আগু যিটো জন ।
 অন্তত অমৃত ভুঞ্জে দেৱৰ বাঞ্ছিত ধন ॥
 অবশ্যে আছয় আগে মধুসম সিটি বাটে ।
 কিস্ত শেষে হলাহল সদাচিত্ত উৎকণ্ঠিতে ॥
 প্রভু তুষ্ট লাগি চিত্ত সতত চিন্তিত মনা ।
 নাই শান্তি একোতেই সবেমাত্র বিবশ্বনা ॥
 হেন বৃত্তি লাগি আমি, সতত ব্যগ্র সদয় ।
 হোৱা অতি কাপুরুষতা জানিবা নিশ্চয় ॥

সহিতে সংহতি	সাধয় মহতি ।
কাৰজ জগতি	অতি সুখিয়তি ॥
বাণিজ্যে বনিয়া	প্রাতীচ্য জতীয়া ।
শতক ভগীয়া	বেহা বেপেকবা ॥
জুৰিয়াছে দিশ	দেশ বিদেশ ।
হই হৰষিণ	কৰি পৰবেশ ॥

পদ্মত প্রাস্তব	নোহিকে আত্মব ।
সবে একাকার,	কবি কারবার ॥
ভূগম সুগম	সবাবো আগম ।
গতি বিহঙ্গম,	কবি ধমধম ॥
যায় ভাপ গাড়ী	কপি বসুকরী ।
প্রতিশব্দে যাবি	উঠে সবসবি ॥
ততালিকে পাই	দিনটীয়া ঠাই ।
একোটা লবব	উকি দি জঁনাট ॥
খপ খপ কই	আবোহী নমাই ।
মাল বোজা থই,	পুতু সাজু হই
থানে থানে যায়,	চাহ বাগিচায় ।
পেবাই পেবাই	নিয়াই ভবাই ॥
ন না তবহব	বিভিন্ন দামব
নির্ভন নামব	বাগিছা চাহব ॥
কেনে বিতোপন,	অতি সুশোভন ।
চকুর জুবণ	সবুজ কীবণ ॥
চ হব চাহনি,	পুলি অগণনি ।
জ্বিছে চবনি	বাটব সীমনি ॥
সমষ্টি মিলিয়া	শতেক ভগীয়া ।
চাহনি চহীয়া	ভোগে শ্বেতাঙ্গীয়া
আক কোনো গাড়ী,	বহুব জ্বি
পতিহে নেঠাবি	গইছে চেকুবি ।
কেবলয়া যেন	বেল গাড়ী খন
কবিছে ধ বন	লৈ কয়লা খন ।

খান্দি খান্দি খনি	পৰ্ৱতক জিনি
কুলি কুলিয়নী	কতো আগগনি ।
হোৱে আগুননী	নডৰি জীৱনী
যাওঁতে পৰানী	বধিছে ধননী ।
কলে কাৰখানা	কতনো অগণা
কৰিছে থাপনা,	আক বাবু থানা ।
সবাবো অস্তিত্ব,	দেশবো মহত্ব ।
সত্যবো গুৰুত্ব,	দেখায় একত্ব ॥
ফৰাচী ইংৰাজ	দেশ ওলন্দাজ
মাৰ্কিন ৰুশজ	অষ্ট্ৰিয়া-দেশজ ।
জাৰ্মান জাপান	বুব অষ্ট্ৰেলিয়ান
সবে আগুৱান,	উন্নতি সোপান
হইবা প্ৰত্যয়ী	দেশ-হিতাশয়ী ।
একতা আশ্ৰয়ী	সদব্যৱসায়ী ।

পূৰণী বংপুৰ নগৰ ।

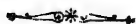
পকা ঘৰ বাহী আছে টিয় হই ।
হাবিব মাজত চোৰা চোন গই ॥
ৰাজধানী কালে শতাব্দী ছয়েক ।
অহম বংশৰ প্ৰতাপী অনেক ॥
ৰজাৰ বাহৰ, ছিলে যিটো খলী ।
বন্যজ সেবিত আজিহে মহলী ॥
সোনৰ বৰয়ে, চক্ৰতাপ তলে ।
শোভিছিল যত ৰাজ খাটোৱালে ॥
হাড়ৰ কঙ্কালে বাহুলী ছৰায়ে ।
কৰিছে নিন্দিত ত্যাগা মলিময়ে ॥
ভৰা যিটি ঘৰ-কেবা মহলীয়া ।
বোলয় কাৰেক তলে সুবন্দীয়া ॥
খই-ইছে ঠায়ে মানুহবিলাকে ।
ধন পান ভাবি মনে চিন্তি তাকে ॥
লোক মুখে কৰি ধবৰা-ধবৰি ।
অনাই বেজক বিচাৰি-খোচাৰি ॥
ভোগে ইন্দু ভোগী বেজদেউ আহি ।

যিউ মউ চেনি মাছ মাংস খাহী ॥
 মাটিৰ তলব ধন হাবিগাসী ।
 সাদৰে তোষয় ভদ্রলোক বাহী ॥
 ইয়াৰ দক্ষিণে আছে যিটি দল ।
 তাতে পূজাসনে অতি সুবিমল ॥
 হই পুতমনী : অতি ভক্তি ভাবে ।
 ভাবিছিল ৰাজে নিজ ইষ্ট দেৱ ॥
 উত্তৰা দক্ষিণা ইয়াৰ পুৰীয়া ।
 আছে হোলোং ঘৰ ওঠাৰ কুঠীয়া ॥
 কুৰংবী লোকৰ বিভিন্ন খেলৰ ।
 ওপৰে তামৰ আছিল বাহৰ ॥
 জখলা মুখতে পূবা পশ্চিমীয়া ।
 ওপৰ মহলা এৱে নাইকীয়া ॥
 নামে চাংনাইশাল তলি নিফোপীয়া ॥
 তাৰ উত্তৰত কাষে হোলোঙ্গৰ ।
 লবা-পোৱা ঘৰ আৰু ৰোহ-ঘৰ ॥
 ৰজাৰ মহলে ৰাজ কুৰংবী ॥
 একে উত্তৰৰ হোলোঙ্গ মূৰত ।
 ৰজাৰ মৰঙ্গ নোহে অদূৰত ॥
 কাৰেং পশ্চিমে পুখুৰী ৰজাৰ ।
 ৰহৰ ঢালনে নিৰ্মল জলৰ ॥
 মানৰ বিভ্রাটে মানে পিয়াপানী ।
 মিঠা পুখুৰী বুলি দিলে জাননী ॥
 সিউ আছে আজি আছে যে ফুলনি ॥

আছে ভিতৰ গড় উঠিব নোৱাৰে ।
 আক মাজ গড় বন্ধোৱা পকাৰে ॥
 আছে ন-হুৱাৰ চোৱা গোলা ঘৰ ।
 ভয় প্ৰায় দল বুঢ়ী গোসানীৰ ॥
 তিনিঘাৰে শোভি, আছে বহুগড় ।
 নৱপানী নামে প্ৰথিৱাত বৰ ॥ }
 নগৰ বাহিৰে পকা ঘৰ বাহী ।
 নগৰক শোভি কৰিছে কপহী ॥
 আজিও কপহী কপহীৰজান ।
 কৰিছে ধাৱন জনম ঈঠান ॥
 ন-আলি কাষত সউ বংঘৰত ।
 উঠিহে বজাই দেখিছিল য'ত ।
 কতো বং ধেমালি পথাৰে ইয়াৰ ।
 মহ-হাতী-ঘোৰা আৰু বে শেনৰ ॥
 দেখিছিল যুজ সহিতে কুৰ'বী ।
 লই লগে যত লিগিৰা লিগিৰী ॥
 দেউ ডাক্তৰীয়া আৰু বে বিষয়া ।
 কুকন বকৰা আদি ৰাজধোৱা ॥
 পাইছিল বং দেখি যে ধেমালি ।
 শিকাক নিপুনে পিকোৱা কোশলী ॥
 সিফালে সউৱা আছে বজনাথ ।
 বং পাই য'ত থাকিল ভোলানাথ ॥
 ফাকুৱা দ'লত দেখিহে ফাকুৱা ।
 আগৰ হুতোথে ভাবী ভাগকুৱা ॥

আনিছিল যোনে বিশ্বনাথ হস্তে ।
 শিৱসিংহ দেৱ ৰজাৰ পাচস্তে ॥
 তুঠিল তুনাই, আনিছিল যলৈ ।
 থাপিবৰ অৰ্থে শিৱসাগৰলৈ ॥
 কৰিলে স্বপন ৰজাক তেখন ।
 আনা মুক্তিনাথে কৰিতে থাপন ॥
 বিশ্বনাথ হস্তে, পঠাইয়া জন ।
 থাকিগ ইঠানে নহবা বিমন ॥
 ৰাজাজ্ঞায় দল লবালৰি কৰি ।
 মাসেকতে সাজে, ৰাজ-কাঢ়ি কৰী ॥
 বাঁও হাতে তাৰ হৰ গোবী দল
 বনেৰে কাঠেৰে ছটা যাৰ ছাল ॥
 সিফালে সেইয়া, নাৱে বৈদ্যনাথ ।
 জয় সাগৰ দল দেখা তুলি মাথ ॥
 ভোগ ঘৰ বাঁহী মাজে সুসজ্জিত ।
 আছে প্ৰতিমায়ে, শিলত কঙ্কিত ॥
 শিলা কুটীয়াই, অতি সযতনে ।
 প্ৰকাশে আছিল সিদ্ধহস্ত কেনে ॥
 সুঠাম সুন্দৰ কতনো মূৰ্তি ।
 দেৱতা মাগুহ-শ্যগাল-চুকতি ॥
 গছ-লতা আদি দেখি দলগাৱে ।
 “কেনে বিহকৰম” প্ৰশংসে সবাৱে ॥
 নোহে একোতেই হীন কোনোপিনে ।
 বিংশ শতিকাৰ কাঢ়িকৰী শুনে ॥

খাৰ ঘৰ দেবী দল আৰু ন'গাঁসবা ।
 আছে ভাগে ভাগে দেখিবা দেউৰা ॥
 আছিল মনত দেখি ততালিকে ।
 ক'ত গ'ল বজা নাই ইহলোকে ॥
 কিনো কথা হয় নবল গজালি ।
 কবলই হেৰা বজাৰ পোৱালি ॥
 পাছিলে বিষয়া কতনো অলেখী ।
 নাটি বৃত্তি দিয়া যাৰ যেনে জোখা ॥
 নাতি পুতি দেখা আজি সিবোৰৰ ।
 অধকাৰ নাই মাটি এডোখৰ ॥
 কটাইছে কাল ইপিনে দুখত ।
 হুংবলা হুংবুঠি নিমিলে দিনত ॥
 ভাবা কিবা মূল ইটো যে দুখৰ ।
 কথানেহে দোষ নিজ কৰমৰ ॥

কলিঙ্গা ভোমোৰা ।

চিকুণ কলীয়া হেবা কৰি গুণ গুণ ।
 ফুলনি সোমাই বাক, চুহি মউফেৰি ॥
 বাতি পুৱা-ছেগা কিয় কৰিছা গমন ।
 এটি কুল এৰি গই সিটি ফুলে পৰি ॥
 ফুলৰ পৰাগে অঙ্গ কৰি সুশোভিত ।
 সুবাচে পুৰিত দেহা তাতে ৰূপে চাক ॥
 আলিঙ্গা যতই ফুল আছে সিঙ্গুপিত ।
 মানাহা নকৰে কেৱে যেনে স্বামীগুৰু ॥
 জঁথৰৰ অভিপ্ৰেত আছে কোনো কাজ ।
 ইটো অৰ্থে গতি তৰ অবাধ ফুলত ॥
 সাধা সখদ্বন্দ্বন কাজ যেনে জীৱ মাজ ।
 একোটা নিয়মে বন্ধা এটাইকে জাতি ॥
 পাথকা মাথোন দেখা উদ্ভিদ কুলত ।
 মিহলায় স্ত্ৰী-পুং-বৰুৱা ভোমোৰা মোঙটি ॥

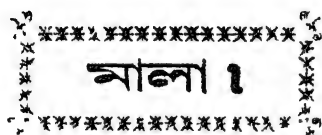

দ্বিজগুরু চন্দ্রদেব বর্ণিত পুৰাণে ।
কৃষ্ণা প্রতিপদ ধৰি তিথি ক্ৰমে ক্ৰমে ।
ক্ষয়ি কালের ব নিজ কলা বিতৰণে ।
দেব অৰ্থে দেব ভক্ষ্য সুধামৃত সোনে ॥
দান ধৰ্ম্ম ফলে পুত্ৰ হোবে পূৰ্ণ কালে ।
অমাত ক্ষয়িত অঙ্গ পূৰ্ণ পূৰ্ণিমাত ।
লভয় ক্ষয়তি যেনে ধীৰে ধীৰে বলে ।
সাপু সার্থ বলিদানে জীবন দশাত ॥
নোহে বদ্ধ কৃপা তব দেবলোক মাজে ।
শীতল কীৰণামৃতে উঠে দোপে দোপে ।
ওষধি গুলজ জাতি যতেক মত্যাঙ্গ ।
পালিছা ইদবে দেব প্রজা যেন ভূপে ॥
আহাৰ সংগ্রহি যেনে পিতা পুত্ৰ পাগে ।
ভূমিও জোগোরা নৰে, শস্ত্ৰ উৎপাদনে ।
ইটৌ অৰ্থে ধৰ্ম্ম শাস্ত্ৰে পিতৃলোক বোলে ।
সতত মঙ্গল-দাতা যত প্রজাগণে ॥

মাৰিছে ভুয়ুকি আহি, উষা উদয়ত ।
তামসী দানবী আতি ভয়ে ভীতমনা
শশবাস্ত্বে পলায়য় ছইয়া বিতত
লই লগে লগৰীয়া চোৰ শিক্ৰিণনা ॥
গভাইত ডকাইত লোক কুৰীতিয়া ।
পাপ-সমাস্রয়ী হোৱে যতই সংসাৰী ।
টানি ধৰে চুলি তাৰি উষা আপদীয়া ।
প্ৰকাশিব যত মোৰ হোৱে কেনেঙ্কাৰী
মেচমেচীয়া চুলিতাৰি নি অতৰাই
নেৰাখি ধনিষ্ঠাও চিন পলাই পতং
লগৰীয়া অন্তৰ্ধ্যানে দেখি তেতিয়াই
কাল কেয়গণ যেনে নষ্ট বৃত্ত সঙ্গ
হোৱামাত্ৰ বাহিৰ তিমিৰ নাশ
হুদি অন্ধ কৰে এৰে হোৱা দুৰীভূত
জ্ঞানৰ পোহৰে জীৱ সবে সচেতন
লভয় জনম্ যেনে মৰিছে ৰাতিত ।

জ্ঞানদাত্রী উষাদেবী শোণিত নগর
কেনে প্রকাশিছে টিপে তেজে সাধুতার
কম্বু কুম্ব অম্বর সুরমাধ্বনিবে
মোহিছে সবা ও আহি আগে অকণর ॥

আছে মন দিবলই ভক্তিভাবে নমি,
এধারি চিকুণ মালা গাথি সযতনে,
কিস্ত ক'ত মো'র হায়, মলীয়া স্ককামী,
যেনে গাথে ফুল-মাল' ফুল বিতোপনে ।
অপিম কণ্ঠত মই মাতৃ-মুখ চাই,
দিশ ব' নিদিয়ে বঙ্গ আইব মনত,
ইতো যে হুবাশা মো'র নাই শক্তি নাই,
জানেন' মই অতিকষ্টে দুখীয়া ভাবত ।
ভাবে কাজ স্মরিত, সাধয় জাবুক,
গ থো মালা মনোহর ভাব চকুহীন,

PLEASE HANDLE THE BOOK CAREFULLY.

৫৬

চুপছি।

গাথিম কি দাব, থোৱা চানেকী ধৰোক,
সংস্থাপি চিকুণ ফুল কৰি সন্মিলন।
ফুল-চাকী-মালা-মাজে ৰূপহী বাঙ্কান,
লোকৰ গাথনি দেখি হুই বিমোহিত,
মন যায় গাথো মই ফুলৰ চিকণে
ভাগি যায় ফুল-পাহী কিয় মোৰ হাত।
আছয় নথই ফুল ফুলৰ কুকিত,
হাতত পৰেহি আহি বাচে তে বিচাৰি,
কাঠৰ কঠুৱা দল বঢ়ুৱা হাতত
নাপাওঁ সঘনে ফুল কোমলা সাদৰ।
ঘাগ-দৃষ্টি-শক্তি মোৰ নোহে তীক্ষ্ণ অতি,
হ কাৰণে ইটো প্ৰাণী তকিব নোৱাৰে,
ক'ত বোন ব বি ৰীথি সি বৰ যুকুতি,
বেটু ভেদ সূতা বাতী সৈন্যলো জৰিৰে।
তাত বেজি ভোটা মোৰ সূতাই চোঁহোৰা,
বৰি দিছে মালাধাৰি ফোঁহোৰা ফুঁহৰি,
সিটো অণে ইধাৰি যদিও লুপুৰাই,
উণেশি তোমাক অণো দগুৱতে পৰি।
আগসো মন ইটো লোক সমাজত,
সৰপয় যিটো হাতে লোৱা আই বুলি,
অহান-অবণ দত্ত দ্ৰব্যে শ্ৰদ্ধাযুত,
যদিও নিবৃষ্ট অতি লোৰে হ তে তুলি।

অন্ত ।
DISTRICT LIBRARY
(HEM BARUA COLLECTION)
TEHPUR.

ASSAM BENGAL ST RES.

2 Dalhousie Street Calcutta

Printed by

Vazirruddin Ahmed.

At the Moslem Printing Works

155 Dalhousie Street Calcutta